Proceedings of the 2nd International
Scientific and Practical Conference
«Science and Education in Progress»
(June 16-18, 2023).
Dublin, Ireland

No
158

ACCOUNTING AND AUDITING

Умови інформаційного забезпечення повоєнного відродження державного сектору України

Бардаш Сергій Володимирович[1], Краєвський Володимир Миколайович[2]

[1] доктор економічних наук, професор,
головний науковий співробітник відділу дослідження публічних фінансів;
Науково-дослідний інститут фінансової політики,
Державний податковий університет; Україна

[2] доктор економічних наук, професор,
декан факультету податкової справи, обліку та аудиту;
Державний податковий університет; Україна

Анотація. В статті визначений рівень фінансової допомоги уряду України, а також актуалізований запит країн-донорів на її ефективне використання. Визначено, що пролонгація міжнародної фінансової допомоги може відбутися лише за умов реалізації стратегії реформування системи управління державними фінансами, трансформації системи державного фінансового контролю, удосконалення системи бухгалтерського обліку в державному секторі. Ідентифіковано стан державного фінансового контролю та бухгалтерського обліку в державному секторі, а також викладені пропозиції з їх удосконалення.
Ключові слова: *фінансова допомога, державні фінанси, державний фінансовий контроль, бухгалтерський облік суб'єктів державного сектору.*

Збройна агресія РФ відносно незалежної України, а також відповідні санкції провідних демократичних країн світу щодо країни-агресора з великою ймовірністю прискорять ймовірну рецесію світової економіки, яка за позитивним сценарієм може тривати біля трьох років після закінчення війни.

Процес прискореного відновлення та подальшого соціально-економічного зростання економік країн, які поряд з Україною потерпають від економічних наслідків супротиву агресору, має враховувати необхідність надання фінансової допомоги Україні.

Переважна більшість країн світу своїм голосуванням в ОНН переконливо доводить, що в той чи інший спосіб підтримує Україну в її визвольній боротьбі проти РФ. Ціла низка урядів країн, серед яких країни G7, країни ЄС, інші демократичні країни світу надають Україні військову та фінансову допомогу. Так, у 2023 р. США та ЄС пообіцяли Україні понад $29 млрд,

This work is distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0 International License (https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/).

ACCOUNTING AND AUDITING

хоча для фінансування ключових видатків бюджету країні потрібно ще додатково $10 млрд.

Як і в 2022 р., макрофінансова допомога надається як позика, тому її надходження продовжить збільшувати зовнішній борг України, який минулого року вже зріс на 33%. В гривневому еквіваленті зовнішній борг збільшився на 1 трлн грн, увесь державний борг – на 1,4 трлн грн. За оцінками МВФ, обсяги фінансової допомоги, яка знадобиться Україні у 2023 р., коливаються від $39,5 млрд до $57 млрд, що у свою чергу також обумовить зростання зовнішнього боргу [1].

За оцінками МВФ, у разі завершення війни з РФ до середини 2024 р. потреби України у зовнішньому фінансуванні становитимуть $115 млрд, а якщо бойові дії триватимуть до кінця 2025 р., - $140 млрд [2].

Наразі, станом на 17 травня 2023 р. серед найбільших донорів Державного бюджету України: ЄС (6501 млн дол. США); США (4750 млн дол. США); МВФ (2706 млн дол. США); Канада (1757 млн дол. США); Світовий банк (505 млн дол. США); Велика Британія (498 млн дол. США), (рис. 1).

На даний час переважна більшість фінансової допомоги буде використана для посилення обороноздатності, а також для зміцнення фінансової системи України, забезпечення подальшого належного фінансування соціально-гуманітарних напрямків.

Рисунок 1

Фінансування Державного бюджету України станом на 17 травня 2023 р. [3]

This work is distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0 International License (https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/).

ACCOUNTING AND AUDITING

Враховуючи зростаючі запити на зовнішнє фінансування слід зважати на те, що умови фінансування від МВФ є найменш вигідними у порівнянні із коштами США (гранти) та ЄС (пільгові кредити, повернення яких може відбуватися впродовж десятиліть). Однак слід зважати на те, що зовнішня фінансова допомога може бути сповільнена та скорочена у разі її неефективного використання.

Отже, для пролонгації фінансової допомоги урядів країн-партнерів, а також міжнародних фінансових організацій, законодавчій та виконавчій гілкам державної влади України слід:

1) реалізувати стратегію реформування Системи управління державними фінансами (надалі - СУДФ);

2) трансформувати систему державного фінансового контролю (надалі - СДФК);

3) удосконалити систему бухгалтерського обліку в державному секторі (надалі – СБОДС).

Так, стратегічні цілі СУДФ, як дотримання загальної бюджетно-податкової дисципліни у середньостроковій перспективі, підвищення ефективності розподілу ресурсів на рівні формування державної політики, забезпечення ефективного виконання державного та місцевих бюджетів, підвищення рівня прозорості та підзвітності в управлінні державними фінансами, розвиток управління людськими ресурсами у сфері державних фінансів [4], залишаться бажаними орієнтирами, якщо СУФД не забезпечити достовірною інформацією, продуцентами якої є СБОДС та СДФК. Відповідно, змін не буде без належної трансформації означених систем.

Наразі річні звіти суб'єктів державного фінансового контролю, - Рахункової палати України та Державної аудиторської служби України, доводять, що рівень фінансової дисципліни окремих посадових осіб державних підприємств та бюджетних установ знаходиться на незадовільному рівні. Обсяги виявлених порушень свідчать про певну невідповідність економічних інтересів окремих осіб, наділених державною владою, та переважної більшості громадян України, які обрали проєвропейський вибір розвитку країни [5].

Результати проведених досліджень також свідчать, що:

– існуюча в Україні СДФК не виконує превентивної функції, адже кількість виявлених фінансових порушень має тенденцію до зростання, що свідчить про існування серйозних проблем у питаннях дотримання фінансової дисципліни, а іноді й про безвідповідальність за фактами її порушення [6];

– одним з факторів незадовільного стану ДФК є

This work is distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0 International License (https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/).

ACCOUNTING AND AUDITING

недотримання принципів його організації та проведення [7]. Це відбувається з причини їх відсутності у регламентах діяльності окремих органів ДФК, а також їх загальної декларативності;

– однією з умов досягнення позитивних зрушень у здійсненні ДФК може бути тимчасова (на період воєнного стану та подальшого відновлення національної економіки) централізація ДФК [8], яка полягатиме у створенні органу державного контролю, що виконуватиме координаційну функцію у діяльності органів ДФК.

Наступним, і можливо не менш актуальним питанням, є удосконалення бухгалтерського обліку в бюджетних установах. Дане твердження обумовлено тим, що переважна більшість бюджетних установ опинилися в умовах провадження своєї діяльності в умовах воєнного стану, їх майновій базі була завдана суттєва матеріальна шкода, деякі бюджетні установи підлягають ліквідації.

Зрозуміло, що система бухгалтерського обліку бюджетних установ має реагувати на означені виклики та проблеми в їх ефективному функціонуванні. Наразі слід також визнати, що й до лютого 2022 р. бухгалтерський облік бюджетних установ знаходився у стадії активного реформування, яке є органічним в контексті як процесів макро-, так і мега- економічного рівнів. На тлі процесів глобалізації та світової економічної інтеграції, в умовах подальшого розвитку інституційних позицій світової економіки, гармонізації світових облікових підходів у секторі державного управління актуалізується запит щодо створення дієвого цілісного інформаційного забезпечення вітчизняної системи управління державними фінансами на основі загальновідомих світових інструментів стандартизації економічної інформації [9].

Актуальність реформування системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності в державному секторі пояснюються необхідністю: підвищення рівня відкритості, достовірності та прозорості фінансової звітності з метою забезпечення ефективності прийняття управлінських рішень у сфері державних фінансів; забезпечення порівнянності показників фінансової звітності державного сектору України та державного сектору інших країн; забезпечення консолідації фінансової звітності на різних рівнях [10].

Наразі в означеному напрямку досягнуто певних зрушень, зокрема: затверджено 20 національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку в державному секторі (надалі - НП(С)БОДС); затверджено план рахунків бухгалтерського обліку

This work is distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0 International License (https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/).

ACCOUNTING AND AUDITING

для забезпечення єдиного підходу у відображенні господарських операцій в державному секторі; запроваджено нові форми фінансової звітності та порядок їх заповнення; затверджено типове положення про бухгалтерську службу бюджетної установи; здійснено перехід бюджетних установ на ведення бухгалтерського обліку за методом нарахування; запроваджено інформаційно-аналітичну систему «Є-Казна» [11].

Отримані результати у напрямку реформування бухгалтерського обліку в державному секторі, зокрема застосування концептуальної основи бухгалтерського обліку за НП(С)БОДС, вимагають підвищення кваліфікації бухгалтерських кадрів бюджетних установ для правильного застосування положень стандартів, зокрема володіння знаннями та навичками, необхідними для формування необхідної професійної компетентності щодо виконання службових функцій в рамках нової системи бухгалтерського обліку.

Означене підвищення кваліфікації може відбуватися у спосіб покращення змісту вищої освіти у межах підготовки фахівців освітніх ступенів «бакалавр» та «магістр», а також шляхом підвищення кваліфікації співробітників облікових підрозділів бюджетних установ.

Окрім реалізації викладених заходів слід активізувати й наукові дослідження в означеному напрямку, адже активність наукового співтовариства в частині розвитку бухгалтерського обліку як науки виступає рефлексією на актуальні інформаційні запити учасників відносин у сфері господарювання як регуляторів таких відносин, так і безпосередньо суб'єктів господарювання. Першопричина такої реакції полягає у неможливості розв'язання актуальних проблем інформаційного забезпечення управління державними фінансами за допомогою існуючої системи наукових знань у галузі бухгалтерського обліку.

Останнім часом у наукових колах постає питання щодо перспектив розвитку бухгалтерського обліку як галузі наукових знань. Однією з проблем, що потребує нагального вирішення, вирізняється пошук не лише шляхів розширення системи наукових знань, що формують фундаментальні основи теоретичного базису бухгалтерського обліку, а й їх систематизації. Це свідчить, що частиною раніше не вирішеної проблеми є визначення умов трансформації та змісту нових теорій бухгалтерського обліку, що визначатимуть перспективи як подальших наукових досліджень, так і місце бухгалтерського обліку в системі наукових дисциплін [12].

Наразі переважна більшість вітчизняних науковців

This work is distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0 International License (https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/).

ACCOUNTING AND AUDITING

скерувала свої зусилля на суттєве наближення національної економіки до стандартів ведення бізнесу через імплементацію світових наукових здобутків у вітчизняний науковий простір, проте актуальні проблеми розвитку бухгалтерського обліку суб'єктів державного сектору залишаються нерозв'язаними [13].

Отже настав час вжити активних заходів, серед яких:

– активізація наукових досліджень з розв'язання проблем управління державними фінансами, у т.ч. бухгалтерського обліку та фінансової звітності у державному секторі, а також державного фінансового контролю;

– удосконалення нормативно-правового забезпечення процесу управління державними фінансами, у т.ч. ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності суб'єктів державного сектору на основі стандартизації, а також контролю законності та ефективності використання державних фінансів;

– удосконалення системи підготовки та підвищення кваліфікації працівників бухгалтерських служб суб'єктів державного сектору, органів державного фінансового контролю та керівників бюджетних установ.

References:

[1] Самойлюк Максим. Воєнний бюджет. Чи вистачить Україні західної допомоги в 2023 році. URL: https://ces.org.ua/voiennyi-biudzhet-chy-vystachyt-ukraini-zakhidnoi-dopomohy-v-2023 (15.05.2023)

[2] Мінфін США оцінив обсяги міжнародної допомоги Україні. URL: https://banker.ua/uk/minfin-ssha-ociniv-obsyagi-mizhnarodno%d1%97-dopomogi-ukraini/ (15.05.2023)

[3] Фінансування державного бюджету України з початку повномасштабної війни. URL: https://www.mof.gov.ua/uk/news/ukraines_state_budget_financing_since_the_beginning_of_the_full-scale_war-3435 (16.05.2023)

[4] Про схвалення Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2022—2025 роки та плану заходів з її реалізації. Розпорядження Кабінету міністрів України № 1805-р, від 29 грудня 2021 р. https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-shvalennya-strategiyi-reformuvannya-sistemi-upravlinnya-derzhavnimi-finansami-na-20222025-roki-ta-planu-zahodiv-z-yiyi-realizaciyi-i291221-1805 (22.05.2023)

[5] Bardash, S., & Osadcha, T. (2021). Substantiation of theoretical fundamentals of social control in the sphere of economic management. *Baltic Journal of Economic Studies*, 7(1), 19-26. https://doi.org/10.30525/2256-0742/2021-7-1-19-26

[6] Bardash, S. (2022). Improvement of state financial control: praxeological approach. Oblìk ì fìnansi, 3(97), 38-45. https://doi.org/10.33146/2307-9878-2022-3(97)-38-45

[7] Бардаш, С.В. (2012). Класифікація принципів контролю як складного поліморфного явища. *Економіка та держава*. № 7. С. 4-8.

[8] Бардаш, С.В. (2009). Про доцільність централізації державного контролю в Україні. *Менеджмент:* зб. наук. пр., голов. ред.

This work is distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0 International License (https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/).

ACCOUNTING AND AUDITING

А.І. Кредісов. Вип. 12. С. 39-50.
[9] Свірко, С.В., Самчик, М.Ю. (2017). Бюджетний облік в Україні: новації XXI ст.. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. Вип. 1 (36). С.221-246.
[10] Бухгалтерський облік в державному секторі: URL: https://mof.gov.ua/uk/buhgalterskij-oblik-v-derzhavnij-sferi (20.05.2023)
[11] Уряд ухвалив Стратегію модернізації системи бухобліку та фінзвітності в держсекторі до 2025 року. URL: https://www.kmu.gov.ua/news/uryad-uhvaliv-strategiyu-modernizaciyi-sistemi-buhobliku-ta-finzvitnosti-v-derzhsektori-do-2025-roku (22.05.2023)
[12] Бардаш, С.В., Кузик, Н.П. (2021). Ідентифікація відмінностей бухгалтерського обліку як галузі наукових знань та практичної діяльності: основа трансформаційних перетворень. *Економіка АПК*. № 2. С. 59-70. https://doi.org/10.32317/2221-1055.202102059
[13] Kraievsky, V.M., Skoryk, M.O., Bohdan, S.V., Hmyrya, V.P. (2020). Coherence of accounting systems: transcendence of content and immunity of purpose. *BULLETIN OF NATIONAL ACADEMY OF SCIENCES OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN.* Volume 2, Number 384, 176-184. https://doi.org/10.32014/2020.2518-1467.57

This work is distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0 International License (https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/).